

TEKST POETYCKI NA RÓŻNYCH POZIOMACH KSZTAŁCENIA

BOLESŁAW LEŚMIAN *SZEWczyk* (z tomu *Łąka*, 1920)

W mgłach daleczeje sierp księżycy,
Zatkwiony ostrzem w czub komina,
Latarnia się na palcach wspina
W mrok, gdzie już kończy się ulica.
Obłądny szewczyk - kuternoga
Szyje, wpatrzony w zmór odmęty,
Buty na miarę stopy Boga,
Co mu na imię - Nieobjęty!

Błogosławiony trud,
Z którego twórczej mocy
Powstaje taki but
Wśród takiej srebrnej nocy!

Boże obłoków, Boże rosy,
Naści z mej dłoni dar obfity,
Abyś nie chadzał w niebie bosy
I stóp nie ranił o błękity!
Niech duchy, pałac gwiazd pochodnie,
Powiedzą kiedyś w chmur powodzi,
Że tam, gdzie na świat szewc przychodzi,
Bóg przyobuty bywa godnie.

Błogosławiony trud,
Z którego twórczej mocy
Powstaje taki but
Wśród takiej srebrnej nocy!

Dałeś mi, Boże, kęs istnienia,
Co mi na całą starczy drogę -
Przebacz, że wpośród nędzy cienia
Nic ci, prócz butów, dać nie mogę.
W szyciu nic nie ma, oprócz szycia,
Więc szyjmy, póki starczy siły!
W życiu nic nie ma, oprócz życia,
Więc żyjmy aż po kres mogiły!

Błogosławiony trud,
Z którego twórczej mocy
Powstaje taki but
Wśród takiej srebrnej nocy!

PYTANIA ANALITYCZNE DLA KLASY VIII SZKOŁY PODSTAWOWEJ

1. Kto jest bohaterem lirycznym? Scharakteryzuj go na podstawie pierwszej strofy.
2. Wyszukaj trzy metafory i wyjaśnij ich sens własnymi słowami.
3. Wyobraź sobie, że jesteś świadkiem pracy szewczyka i opisz jego najbliższe otoczenie.
4. Jaki sens zawiera powtarzająca się strofa?
5. Wskaż wersy, które wyjaśniają, jakie znaczenie dla szewczyka ma jego praca.

PRZYKŁADOWE ZADANIA W CZASIE EGZAMINU GIMNAZJALNEGO

W STYCZNIU 2004

ZADANIA:

Zadanie 21. (0-1)

Jeszcze raz przeczytaj pierwszą strofę wiersza. W jednym zdaniu przedstaw sytuację ukazaną w utworze (kto, kiedy i co robi?).

Rozwiązania zadań 22. i 23. wpisz do niżej zamieszczonej tabeli.

Zadanie 22. (0-1)

Nazwij środki stylistyczne zastosowane w wierszu (wyróżnione w tabeli tłustym i pochyłym drukiem).

Zadanie 23. (0-2)

Wyraź własnymi słowami sens dwóch wybranych cytatów.

Cytat z wiersza	(Zadanie 22.) Nazwa środka stylistycznego	(Zadanie 23.) sens (znaczenie) cytatu
W mgłach <i>daleceje</i> sierp księżycy <i>Zatkwiony</i> ostrzem w czub komina,		
<i>Latarnia się na palcach wspina</i> W mrok, gdzie już kończy się ulica.		
<i>Boże obłoków, Boże rosy,</i> Naści z mej dłoni dar obfity,		
Dałeś mi, Boże, <i>kęs istnienia,</i> <i>Co mi na całą starczy drogę</i> -		

Zadanie 24. (0-1)

Określ funkcję środków stylistycznych zastosowanych w wierszu - dokończ zdanie:

Dzięki zastosowaniu środków stylistycznych tekst wiersza jest.....

Zadanie 25. (0-1)

Jakie uczucia wyraża szewczyk w słowach zwróconych bezpośrednio do Boga?

Zadanie 26. (0-1)

Określ przenośny sens całego utworu (kim w sensie ogólnym jest szewczyk, czym - but, który szyje, a czym - samo szycie?).

Zadanie 27. (0-1)

Jeszcze raz przeczytaj i przemyśl zakończenie wiersza (wersy 5-8 w trzeciej strofie oraz refren). Wyraź swoimi słowami przesłanie wiersza, skierowane do wszystkich ludzi.

Zadanie 28. (0-1)

Porównaj trud szewczyka z wiersza Leśmiana z pracą mitycznego Syzyfa przedstawionego na ilustracji.

ROZWIĄZANIA ZADAŃ

Przykłady poprawnej odpowiedzi i zasady przydzielania punktów

Zadanie 21. Szewczyk w nocy szyje buty dla Boga. - Punkt przyznaje się za poprawne określenie wszystkich wymaganych elementów sytuacji lirycznej (czas, bohater, jego czynność) także jeżeli odpowiedź jest szersza.

Zadanie 22. Neologizm lub wyraz nowo utworzony, Uosobienie lub personifikacja, Apostrofa, Przenośnia lub metafora. - Przyznaje się 1 punkt za trafne nazwanie co najmniej trzech środków stylistycznych.

Zadanie 23. Daleko we mgle, tuż nad kominem widać księżyc. W mroku na końcu ulicy stoi wysoka latarnia. Panie Boże, przyjmij ode mnie wielki dar. Boże, dałeś mi istnienie jak chleb, który mi starczy na całe życie.- Przyznaje się: 1 punkt za właściwe wyrażenie sensu jednego cytatu, 2 punkty za właściwe wyrażenie sensu dwóch cytatów.

Zadanie 24. Dzięki zastosowaniu środków stylistycznych tekst wiersza jest barwny, żywy, obrazowy i bardziej interesujący dla odbiorcy. Przyznaje się 1 punkt za co najmniej jedno trafne określenie funkcji środków stylistycznych w utworze.

Zadanie 25. Szewczyk wyraża miłość i troskę oraz wdzięczność za to, że Bóg dal mu życie. - Przyznaje się 1 punkt za podanie co najmniej jednego uczucia trafnie odczytanego ze słów bohatera.

Zadanie 26. W sensie ogólnym szewczyk to każdy człowiek, but jest jego dziełem (wytworem), a szycie - to ludzka praca. - Przyznaje się 1 punkt za trafne odczytanie metaforycznego (parabolicznego) sensu wiersza.

Zadanie 27. Praca jest jedną z najważniejszych rzeczy w życiu człowieka, wypełnia życie, nadaje mu sens. Szczególnie cenna i potrzebna (błogosławiona) jest praca twórcza, wykonywana bezinteresownie i z radością. - Przyznaje się 1 punkt za każde trafne odczytanie przesłania wiersza (co najmniej jedna myśl).

Zadanie 28. Obaj bohaterowie wykonują pracę nadludzką której ukończenie wydaje się niemożliwe. Syzyf sprzeciwił się bogom i został za to ukarany ciężką beznadziejną pracą Szewczyk natomiast nie pracuje za karę, lecz z miłości do Boga i z własnej woli, a praca sprawia mu wielką radość. - Przyznaje się 1 punkt za trafne odczytanie i podanie co najmniej jednego podobieństwa lub jednej różnicy.

**PRZYKŁADOWY MODEL ROZWINIĘCIA INTERPRETACJI W LICEUM
OGÓLNOKSZTAŁCĄCYM NA POZIOMIE ROZSZERZONYM
W MARCU 2005 ROKU**

ZADANIE:

Przeanalizuj i zinterpretuj wiersz Bolesława Leśmiana *Szewczyk* (można uzyskać maksymalnie 22 pkt)

1. Sytuacja komunikacyjna, 0-3

np.:

- liryka maski
- podmiot liryczny w pierwszej strofie i refrenie bliżej nieokreślony, zobiektywizowany
- w drugiej i trzeciej - szewczyk
- adresatem monologu szewczyka jest Bóg.

2. Sposób kreowania przestrzeni, 0-3

np.:

- baśniowość
- uzasadnienie baśniowości (personifikacja, neologizmy, atmosfera pierwszej strofy)
(za odkrycie baśniowości -1 pkt; za jej uzasadnienie - 2 pkt).

3. Sposób kreowania świata przedstawionego 0-3

np.:

- stylizacja na ludową piosenkę
- uzasadnienie stylizacji, np. budowa wersyfikacyjna, refren, słownictwo, zdania wykrzyknikowe, powtórzenia (za odkrycie stylizacji -1 pkt; za jej uzasadnienie - 2 pkt)

4. Kreacja bohaterów - szewczyk, 0-5

np.:

- Szewczyk - uczeń, czeladnik (nie mistrz)
- człowiek ułomny (kuternoga - kulawy)

- troszczy się o Boga, jego zdrowie, pozycję w niebie (o niej świadczą buty)
- jako człowiek zdaje sobie sprawę ze swoich ograniczeń: „zmór odmęty”, „kęs istnienia”, „nędzy cienia”
- odnajduje życiową pasję - szycie butów dla Pana Boga
- akceptuje swoją sytuację
- dostrzega sens życia w twórczym wysiłku
- szewczyk wypowiada się również w imieniu innych ludzi- zmiana liczby pojedynczej czasowników na mnogą (trzecia strofa): szyjemy, żyjemy
- dostrzega sens ludzkiej egzystencji w niej samej i w twórczej pasji
- kreacja szewczyka wyraża refleksję autora o ludzkiej kondycji

5. Kreacja bohaterów - Bóg, 0-1

np.:

- uczłowieczony
- wizerunek Boga odbiega od tradycji biblijnej, jest bliski wyobrażeniom ludowym

6. Rola refrenu, 0-1

np.:

- wypowiada ktoś nieokreślony
- apoteoza świata i twórczego życia (błogosławieństwo)
- refren potwierdza przemyślenia szewczyka na temat sensu życia

7. Wprowadzenie kontekstów interpretacyjnych, np. twórczości Leśmiana, kontekstu filozoficznego 0-2

8. Wniosek pełny (powinien wynikać z analizy tekstu) 4

np.

Świat w wierszu Leśmiana to warsztat, a człowiek jest w nim uczniem. Życie polega więc na doskonaleniu swego „bycia” w tym świecie. Człowiek sam nadaje sens swemu życiu temu, co w nim robi. Najważniejsze jest, aby z pasją wykonywać zadania, których się podjęło.

9. Wniosek niepełny (2)

10. Próba podsumowania (1)